

A zene a legfontosabb!

Beszélgetés a Kodály-módszer külföldi megjelenéséről

A beszélgetés résztvevői:

- **B. Horváth Andrea** karnagy, zenetanár, a Magyar Kodály Társaság társelnöke
- **Hartyányi Judit** karnagy, nyugalmazott művésztanár, a Magyar Kodály Társaság volt társelnöke
- **Körtvési Katalin** karnagy, művésztanár, a Kodály Intézet munkatársa
- Moderátor: **Fehér Anikó** karnagy, népzenekutató, a Magyar Művészeti Akadémia Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézete tudományos főmunkatársa

Fehér Anikó (FA): B. Horváth Andrea 1977-től jár Olaszországba tanítani. Andrea, ki motivált téged arra, hogy külföldön is taníts?

B. Horváth Andrea (BHA): Ez egy évvel korábban kezdődött. A Tudományos Ismeretterjesztő Társulat szervezésében az Esztergomi Nyári Zenei Egyetemen Szőnyi Erzsébet¹ vezetésével külföldieknek tartottak Kodály-módszeres bemutatókat, minden nap 45 perces élő órákkal. Ez két hétig tartott, öt csoportban dolgoztunk. Volt egy spanyol csoport Ördögh László² vezetésével, a németeket Szabó Tibor³ vezette, a franciákat Kollár Éva⁴, az angolokat Ispán Franciska⁵, én pedig az olaszokat. Akkor beszéltem először valódi olasz emberek előtt. 1977-ben a minisztériumtól kaptam egy felkérést (ma sem tudom kinek az ajánlásával), amelynek nyomán Bántainé Sipos Évával⁶ eljutottunk Olaszországba, Citta di Castellóba. Itt a kamarazenei fesztiválokat Giuseppe Juhar, az A. M. O. R.⁷ és Domenico Cieri⁸ szervezte, de Juhar volt a megálmódója ennek az egész Kodály-útnak. Halála után felesége, Monica Ryba szervezte ezeket az eseményeket. Akkor már a módszertani kurzusokat egyedül vezettem. A kamarazenei fesztiválok folyamatába beillesztette a Kodály-koncepciót. Hatvan főnek kellett előadnom két héten keresztül minden délelőtt, délután két csoportra (angol és olasz) osztva dolgoztunk. A módszer iskolai felépítésétől kezdve a tankönyvekig sok mindenről volt itt szó, és közben az a hatvan fő aktívan próbálkozott a Kodály-módszerrel.

FA: Hartyányi Juditnál jól olvastam, hogy az idei év lesz az ötvenedik a Kodály-program elindítása óta az Egyesült Államok nyugati partján? Persze, amellet Angliában tízszere, Manilában, a Fülöp-szigeteken (ami nem egyszerű helyszín) hétszer tanítóttál, ezenkívül jártál Írorszáiban és Malajziában. Hol volt a legjobb?

Hartyányi Judit (HJ): Valóban ez az ötvenedik év. A San Franciscóhoz közeli, oaklandi Holy Names University-n ötven éve kezdte Sister Mary Alice Hein⁹ a Kodály-programot, amely összefügg azzal, hogy Kodály Zoltánnal és Szőnyi Erzsébettel találkozott, majd eljött a budapesti Zeneakadémiára tanulni. Visszatérve hazájába, megalapította ezt a programot az egyetem zenei fakultásán belül. Most ugyan a módszer külföldi életéről beszélünk, de mi itt valamennyien magyar iskolában kezdtünk, és minket is a Kodály-módszer szerint tanítottak. Mi ezt visszük tovább. Magyarországi tanulmányok

és tapasztalatok után kerültünk abba a helyzetbe, hogy külföldre vihettük ezt a tudást. Számunkra az a legfontosabb, hogy itthon tanultunk, tanítottunk és tanítunk, de van lehetőségünk arra, hogy másutt is dolgozzunk. Hogy hol a legjobb? Azt hiszem, ez összefügg azzal, hogy az ember hol tölt több időt, akár visszajáróként, akár egy egész évet végigdolgozva. Számít, hogy mennyire ismeri meg a tanítványait, azok képességeit, és az, hogy hol látja a legjobbnak a saját és hallgatói eredményét. Ez a fontos, és ha ez jó, akkor jól érezzük magunkat!

FA: Körtvési Katalin, mint a Kodály Intézet tanára itthon is tanít, de rengeteget jár külföldre. 2018-ban addig hat vagy hét helyen voltál már, Ausztráliától Írorszáig. Más-e külföldieket itt, a Kodály Intézetben tanítani, illetve a saját hazájukban?

Körtvési Katalin (KK): Bizonyos értelemben sokkal könnyebb itthon tanítani. Már csak azért is, mert több idő van arra, hogy fejlődjenek a hallgatóink. Mi az intézetben együtt tanítjuk a szolfézszt és a zeneelméletet, heti kétszer két és fél órában találkozunk a hallgatókkal. Ez nagyon sok idő, megterhelő a tanárnak és a hallgatóknak is, de sokkal hatékonyabb annál, mint amikor kiutazunk egy háromnapos, vagy egy-két hetes kurzusra. Én ezeket a kurzusokat inkább csak amolyan bebetétő kurzusoknak tartom, afféle *fast food education*nek, mert ezek az alkalmak arra nagyon jók, hogy mutassunk egy keresztmetszetet arról, hogy hogyan is folyik a tanítás az intézetben, de az igazi tudáshoz ez nagyon kevés. A cél az, hogy ők jöjjenek hozzánk hosszabb időre tanulni, ne mi utazzunk. Szóval itthon sokkal jobb és könnyebb a dolgunk.

FA: Talán Kodály szellemisége is segít Kecskeméten... Mostanában egyre többször bukkannak fel a sajtóban olyan hírek, hogy a Kodály-módszer itthon már nem él, csak külföldön használják. Hogy is van ez valójában? Mi lehet az alapja ezeknek a véleményeknek?

BHA: Nem tudom, hogy miért vannak ilyen vélemények. Az elmúlt időben több eseményen, beszélgetésen vettem részt – diplomaátadás, kutatás és egyebek –, ahol boldogan énekeltek olyan emberek is, akik azt mondták, hogy sohasem volt énekórájuk és nem szeretik az éneklést. Nem gondolom, hogy ők az anyatejjel szívták magukba ezt a tudást. Biztos, hogy mindenki részesül zeneoktatásban az iskolákban, de talán lehet, hogy nem a mai kor elvárásainak megfelelően, vagy nem olyan értékes anyagokkal találkozunk. Nem mondhatjuk, hogy nincs itthon ének-zenei oktatás. Abban azonban biztos vagyok, hogy sokat lehetne tenni azért, hogy hatékonyabb legyen.

FA: Valószínűleg nagyon sok függ a tanártól is...

HJ: Keveset énekelnek a gyerekek otthon, kevés az iskolai óraszám, a tanárképzés legfőbb gondja is az, hogy az éneklés háttérbe szorul. Kodály módszere pontosan az éneklésből, az aktív zenélésből indul ki, azt célozza meg. Nagyon fontos, hogy az éneklés ne vesszen el. Egyrészt a média túltengésének is következménye az, hogy keveset éneklünk.

BHA: Konferenciánk korábbi előadásából többször az csengett ki, hogy a legfontosabb a ritmus. Kicsit úgy éreztem, hogy egy Orff-konferencián¹⁰ vagyunk, holott mi Kodályról beszélünk, aki szerint az éneklés a legfontosabb, arra épül minden.

FA: Kérem, hogy meséljete életutatok legizgalmasabb és legfontosabb eseményeiről!

BHA: Megjelent egy módszertani könyvem olasz nyelven 2001-ben. Ezt használják a tanítványaim Olaszországban, a címe: *Dal so-mi fino ai classici*¹¹. Ebben harminc fejezetben foglaltam össze a Kodály-módszer lényegét az olasz tanárok részére, az ő kérésükre. 1987-ben ennek az alapanyaga Kecskeméten első díjat nyert a Kodály Intézet pályázatán. Az évek folyamán bővült a kötet gyakorlati példákkal, újabb zenei anyaggal. Lépésről lépésre írom le benne a zenei írás és olvasás, a daltanítási módszerek, a készségfejlesztés lehetőségeit, azaz az ének-zene tanítás módszertanát. A könyv olaszországi bemutatóján, a római Magyar Akadémián egy nagyszerű olasz gyermekkórus működött közre, de bemutatót is tartottam ugyanakkor a Santa Cecilia Egyetemen¹² a Kodály-módszerről, ezeken részt vett Kodály Zoltánné is.

Van nekem egy repülőköttás fakanalam, amit mindenhol viszek magammal, és ezt minden kurzus végén egy-egy hallgató megkapja. A sorsolás a legnagyobb izgalom között zajlik. Nemzeti színű szalag van a nyakán, amely Olaszországban külön érdekességnek számít a színek miatt. Ez egy Ádám Jenő-féle *repülőköttás*-segédeszköz, amelynek arcot is rajzolok. Az olasz iskolákban bemutatókat tartunk a szülőknek is, gyermekjátékokkal, kis mozgással egybekötve. Gyermekfoglalkozásokat is tartottam, korábban sosem látott gyermekeknek. A meghívók zeneiskolák vagy zenei egyesületek részéről érkeznek, utóbbinak nagy hagyománya van ott. Jó lenne, ha ezt mi is követhetnénk. Legtöbbször a római Magyar Akadémián tartottam foglalkozást.

2017-ben Kínában egy tízórás workshopot tartottam 370 embernek, akiket azonnal két szólamban próbáltam kézjelzéssel éneklésre bírni. Ennek keretében 15 pekingi iskolással egy bemutatóórát is prezentáltam. Iskolásokkal dolgoztam Shenzenben is a 13. Nemzetközi Kulturális Szakvásáron. Két nap alatt négy foglalkozást láthattak a látogatók. Érdekesség, hogy az ő tanáruknak – mint kiderült – magyar tankönyvei is vannak. A gyerekek nagyon ügyesek voltak, a tanáruknak pedig tudtam néhány tanácsot adni. Sanghajban óvodásokkal dolgoztam négy alkalommal.

HJ: 1996-ban kezdtük egy a gyermekkari fesztiválok szervezését a Holy Names Egyetemen, 2007-ben az egyetemhez közeli templomban tartottuk a zárógálát, mert csak ott fért el a hét-nyolc kórus. Ide a Kodály-koncepció alapján tanuló gyerekkarokat hívtunk meg, illetve akiknek a tanárai már az egyetemen tanultak. A Fülöp-szigeteken megismert kórusom Llangollenben¹³ a kórusversenyen nagydíjat nyert, messzire jutottak. Itt voltak az idén [2018-ban – *a szerk.*] Szabó Dénes¹⁴ Cantemus-fesztiválján is, Nyíregyházán. Velük sokat dolgoztam, egyszer egy másfél órás próbán megtanulták Kodály Táncnótáját és ezt a nem könnyű művet folyamatában el tudták énekelni. Ez nagyon nagy öröm, mert ez azt mutatja, hogy helyesen tanulták a módszert, a szolmizálást és annak alkalmazását. Nemrég volt a már említett oaklandi nyári kurzus 50. évfordulója, a campuson lévő kápolnában, ahol visszatérő hallgatóink is énekeltek.

KK: A Zeneakadémián a Kodály-filozófiában gyökerezett Kokas-pedagógiát¹⁵ tanítom. Egyik végzett hallgatóm mondta: „Visszakaptam azt a zenét, amiért elkezdtem tanulni.” A profívá érett zenészek, zenetanárok, elveszítik a zene teljes befogadásának érzését, megkopik a varázs. Pedig a zenetanulásnak minden szinten élményszerűnek kell lennie, és az éneklésen alapuló Kodály-módszerrel még egyetemi szinten is vissza lehet csempészni a hallgatók szívébe a zenét, a zeneelmélet-órákon is. Ezt itthon az anyatejjel szívják magukba a szerencsések. De Malajziában például alapvető dologgal küzdünk.

Gyakran a kéthetes kurzus azzal telik el, hogy megtanuljuk, hogyan kell megteremtenie az atmoszférát az osztályteremben a tanárnak a megtanítandó dalhoz. Mert bizonyos értelemben nem a szó, a mi, a ti-ti vagy bármely elméleti tudás a lényeg. A zene a legfontosabb! Ha el tudom varázsolni a gyerekeket, akkor nyertem. Ezt a lelki hozzáállást nem szabad elveszítenünk. Bizonyos országokban ez nem okoz problémát, nem az akadémikus tudás a zenetanítás lényegi pontja, hanem az élmény. A közös élmény, s ezért sokkal több embert, fiatalot mozgósítanak amatőr énekkari és zenekari szerveződésekkel. És néhol (például Írországból, Portugáliából) ezek az együttesek megdöbbentően profi teljesítményt nyújtanak. Néha az az érzésem, hogy nálunk a zeneakadémiai oktatás egy kissé arisztokratikussá vált. Egyfajta elitképzésben van részünk. Külföldön „plebejusabban” nézik ezt a dolgot.

Ausztráliában rengeteg tanárt, de rengeteg amatőrt is tanítok, mert ott az amatőröket is hívják, befogadják az úgynevezett nyári iskolákba. Ez évente egyszer van, két hétig tart és 6–84 év közöttiek voltak a tanítványaim. A brisbane-i kurzus óriási, százak látogatják évről évre. Itt három egymást követő évben kötelező mindenkinek szolfézsra járni, akármilyen kurzusra is érkezett: operaénekes, jazz-zongorista vagy tanári kurzusra. A Kodály-alapú szolfézs fontos és kötelező mindenkinek, és nagyon szeretik.

Kínában – ahogy már hallottuk – be vagyunk dobva a mély vízbe. Ráadásul angol-kínai fordítóval dolgozunk. Volt olyan város, ahol Kokas-pedagógiát tanítottam óvodásoknak. Itt a csend megteremtése volt a legnagyobb kihívás. Nehéz volt eljutni például egy Bach-zongoradarabhoz, sok mindent ki kellett találni gyorsan, játékosan.

FA: Több közös gondolatot lehet felfedezni az elbeszéléseitekben, de a legtöbbször elhangzott tanács: a legfontosabb a zene. Kodály-módszert, Kodály-tudományt tanítunk, amelynek fontos eleme a muzsika.

HJ: Volt ma egy előadás, amely a Kodály-művek előadásáról, gyakorlati használatosságáról szólt. Volt szó itt olyan tanárról is, aki a Kodály-műveket gyakorlásra használja. Célunk a tanítványok elvezetése a zenéhez. Ha én, a tanár szeretem a zenét, akkor a gyerek is szeretni fogja. Persze, a gyakorlás is nagyon fontos. De a zene és a gyerek szeretete a legfontosabb. Ha bedobnak minket a mély vízbe bárhol a világon, Malajziában, Kínában vagy éppen Amerikában, ezen a helyzeten mindenképpen a zene segít át minket. Mit is kell csinálni? Hát énekelni! Szépen artikulálva, jó testtartással. Ezt mind észrevétlenül átveszik tanítványaink.

BHA: Nagyon fontos a tanár személyisége. Sok előadásban benne volt ez, nagyon ki kell emelni. Olaszországban a tanárképzés teoretikus, megtanulják, mit kell csinálni. A gyakorlatról semmit nem tudnak. Énekórán pl. felteszik a CD-t és addig hallgatják, amíg a gyerekek meg nem tanulják a dalt. Hozzá a négyzetrácsos füzetbe leírják a szöveget, mert az is hozzátartozik. 2005-ben fél évig tanítottam egy harmadik osztályban (Róma), nem is tudták eleinte, mi az az énekfüzet. A gyerekek szerették, hogy mindig mosolyogtam, hogy soha nem kiabáltam, hogy megmondtam mit kell csinálni. Pedig én csak tettem a dolgom. Tudtam, hogy mit fogunk csinálni abban a 60 percben. (Ott 60 perc egy tanóra és a tanárnak van egy segédje, viszont nincs tankönyv. Ezért kellett azt nekem megírni.) Számomra egy darab a 333 olvasógyakorlatból¹⁶ is zene, mert van benne egy zenei kérdés és egy zenei felelet. Lehet, hogy a neve olvasógyakorlat, de azt is zeneként kell kezelni.

KK: Nagyon szerencsés embernek tartom magam. Csodálatos tanárim voltak az óvodától kezdve. Éppen ezért pontosan tudom, milyen nehéz azoknak a helyzete – és itt főleg a külföldiekre gondolok -, akik mögött nincs tanári minta. Mert ha nekem például rossz a módszertantanárom a Zeneakadémián, akkor a múltamból veszek példát.

A tanárképzőbe nagyon fiatalon kerültem tanítani. A mentorom Kocsárné Herboly Ildikó¹⁷ volt, aki havonta megnézte az óráimat. Eleinte azt mondta, hogy sok a pedagógiai hiba, de legalább zenélünk az órán. De soha semmire nem mondta azt, hogy rossz. Nem javított, hanem ötleteket, tanácsokat adott. Az általa tanított zenei anyag, és ahogyan azt tanította, számomra örök minta. Persze vannak gyakorlatok, skálák, de a zenei anyag, amelyet átadok, döntő fontosságú. Mesterdarabokon keresztül lehet élményszerűen tanítani zenét.

FA: Biznunk kell abban, hogy Kodály módszere máig ható, fontos és működő, aki ezzel él, dolgozik és tanul, az nagyon sokra viheti.¹⁸ Rozgonyi Éva, a Magyar Kodály Társaság díszelnöke ezt üzenté szimpóziumunk résztvevőinek: „El kell hinnünk, hogy vannak tanítható, jóra és szépre vágó fiataljaink!” Vigyük hírét ennek, feltöltekezve Kodály gondolataival.

JEGYZETEK

1	(1924–2019) zeneszerző, karnagy, tanár, az MMA néhai tagja, néhai nemzet művésze.	11	A szó-mitől a klasszikusokig.
2	Karnagy, zenetanár.	12	Conservatorio di Musica Santa Cecilia, Róma.
3	Karnagy, zenetanár, a Művészeti Szakközépiskolák Szövetségének egykori elnöke.	13	Wales.
4	Liszt-díjas karnagy, egyetemi tanár, az MMA rendes tagja.	14	Kossuth-díjas karnagy, nemzet művésze, az MMA rendes tagja.
5	Karnagy, zenetanár.	15	Kokas Klára (1929–2010), zenetanár, zenepszichológus.
6	Zenetanár, a Magyar Művészeti Akadémia Zeneművészeti-díjának tulajdonosa.	16	Kodály Zoltán műve.
7	Accademia Musicale Ottorino Respighi.	17	Apáczai Csere János-díjas karnagy, zenetanár.
8	Pro Musica Studium Roma.	18	Összefoglalásom megjelent: Fehér Anikó: Kodály-módszer kontinenseken át. Kultúratudományi Szemle, 2019, 1. évf., 2–3. sz., 117–129., https://kpvk.pte.hu/sites/kpvk.pte.hu/files/kulturatudomanyi_szemle_ii-iii_egyben.pdf (utolsó letöltés: 2020.01.21.)
9	1924–2016. A Holy Names University zenetanára (Oakland, USA, CA).		
10	1895–1982, német zeneszerző, az Orff-Schulwerk zenetanítási módszer kitalálója.		